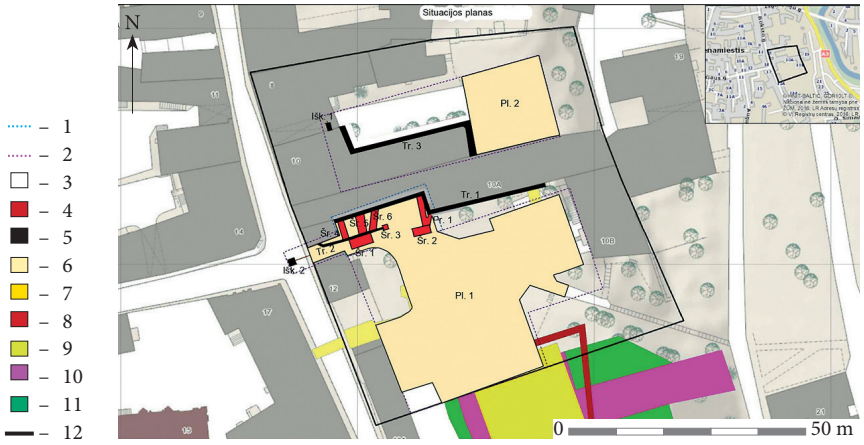
Simonas Sprindys

Romerių namo kiemo Bokšto gatvėje 10 tyrimai

Vilniuje esantis Bokšto g. 10 pastatas priklauso 44 kvartalui. Maždaug XIV a. pabaigoje – XV a. pradžioje šiame kvartale pradėjo kurtis rusėnai. XVI–XVII a. dauguma Bokšto gatvėje buvusių pastatų buvo mediniai, o mūriniai pastatai, dar ir šiandien stovintys tiek aptariamame sklype, tiek visoje Bokšto gatvėje, statyti XV–XIX a.

Pirmą kartą namas Bokšto g. 10 archyviniuose šaltiniuose minimas 1736 m. Jis degė per 1748 m. didįjį Vilniaus gaisrą. Pirmasis paminėtas namo savininkas – Steponas Jurgis Romeris (1687–1773). Po jo mirties sūnus Steponas Dominykas Romeris perėmė namą ir jį remontavo. 1801 m. Stepono Jurgio Romerio anūkas Mykolas Juozapas Romeris nusipirko kaimyninę posesiją (90) ir prijungė ją prie savo namų posesijos. Romerių namas buvo mūrinis, dviejų aukštų. Kieme buvo keli mediniai pastatai: 2 arklidės, ratinė, 2 daržinės, malkinė bei dar vienas medinis namelis. Kieme taip pat augo vaismedžių sodas. Romerių giminė namą valdė iki 1925 m. Nuo tada iki nacionalizacijos 1940 m. pastatas priklausė Leibai Braudei, vėliau – Bendetui ir Elkai Kavesams. Pastatas kapitaliai suremontuotas 1968 m. 1980 m. prie Bokšto gatvės sienos pristatyta nauja namo dalis.

2018 m. buvo rekonstruojami Bokšto gatvės pastatai 10 ir 10A. Buvo įrenginėjami požeminiai inžineriniai tinklai, atliekama pamatų hidroizoliacija bei keičiamos paviršiaus dangos. Dėl šios priežasties vykdyti archeologiniai tyrimai.

1 pav. Tyrimų vietos situacijos planas: 1 – detaliųjų tyrimų zona; 2 – žvalgymų zona; 3 – sklypo riba; 4 – 2018 m. detalieji tyrimai; 5 – 2018 m. žvalgymai; 6 – 2018 m. žvalgymų plotai; 7 – P. Tebelškio 1979 m. tyrimai; 8 – G. Vaitkevičiaus 1983 m. tyrimai; 9 – L. Girlevičiaus 2014 m. žvalgymai; 10 – S. Rutkovskio 2014 m. žvalgymai; 11 – P. Vutkino 2015 m. tyrimai; 12 – P. Vutkino 2016 m. tyrimai. S. Sprindžio brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigated location: 1 – excavated area; 2 – surveyed area; 3 – boundaries of the plot; 4 – 2018 excavation; 5 – 2018 survey; 6 – 2018 surveyed areas; 7 – 1979 investigation by P. Tebelškis; 8 – 1983 investigation by G. Vaitkevičius; 9 – 2014 survey by L. Girlevičius; 10 – 2014 survey by S. Rutkovski; 11 – 2015 investigation by P. Vutkin; 12 – 2016 investigation by P. Vutkin.

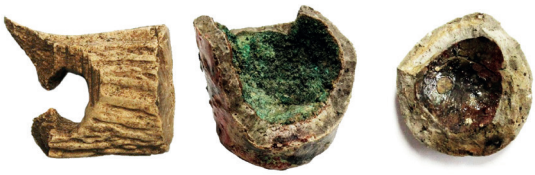
Iki 2018 m. šiuose sklypuose archeologiniai tyrimai vyko 1979, 1983 (*LIIR*, f. 1, b. 1112), 2012 (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 463–465), 2014–2016 m. (A*TL 2015 metais*, 2016, p. 385–389; A*TL 2015 metais*, 2016, p. 408–410). Jų metu aptikti XIV–XX a. datuojami kultūriniai sluoksniai, taip pat rasta XVII–XX a. datuojamų pastatų ir grindinių liekanų. Tyrimų metu taip pat nustatyta, jog XIV–XVIII a. vertingas kultūrinis sluoksnis vietomis suardytas XX a. vykusių grunto judinimo darbų metu.

2018 m. ištirti 6 šurfai ir 1 perkasa, iš viso 44,5 m^2. Taip pat žvalgytas 1321 m^2 plotas (1 pav.). Tirtoje vietoje glūdi iki 3,9 m storio XVI–XX a. datuojamas 8 horizontų kultūrinis sluoksnis. XVI–XVIII a. sluoksniai pasiekti maždaug 1,1 m gylyje (H_{abs}108,50 m aukščio). Jie išlikę fragmentiškai – sužaloti XIX a. pabaigoje – XX a. II pusėje vykdytų vidinių kiemų tvarkybos bei esamų pastatų renovavimo ar restauravimo darbų metu. Tada suformuoti ir paviršiniai grunto sluoksniai.

XVI–XVII a. kultūriniame sluoksnyje aptikta daug anglių. Manoma, jog tai tuo laikotarpiu vykusių Užupio ir Bokšto gatvės kvartalų gaisrų padarinys. Turbūt tada sudegė čia anksčiau stovėję mediniai pastatai, o jų vietoje vėliau buvo pastatyti klasicistinio stiliaus mūriniai namai, stovintys iki šiol.

Įžemis – šviesus smulkiagrūdis žvyras – sklypo Š dalyje, prie esamo pastato pasiektas apie H_{abs}108,20–108,30 m aukštyje, tačiau šurfe 1 jis glūdi H_{abs}106,40 m aukštyje. Manoma, jog šioje vietoje buvo dauba, užpilta XVI–XVII a.

Tyrimų metu aptikta XVI–XX a. radinių. 632 inventorinti ir perduoti LNM. Tarp radinių daugiausia buitinės ir statybinės keramikos dirbinių fragmentų – 608 vienetai. Taip pat inventorinta 19 metalinių dirbinių: monetų, šratų, apkalėlis, žvakidės dalis. Rastas vienas neidentifikuotas kaulinis dirbinys ir 4 tiglių fragmentai (2 pav.). Tai rodo, jog sklypo teritorijoje XVI–XVII a. gyvenę ar dirbę žmonės lydė metalą. Taip pat aptiktas XIX a. II pusės – XX a. pradžios mūrinio statinio fragmentas bei tuo pačiu laikotarpiu datuojamo netašytų akmenų grindinio liekanų (3 pav.).

2 pav. Radiniai iš perkasų 3 ir 7: dirbinys iš rago ir tiglių fragmentai. V. Indrulėnaitės nuotr.

Fig. 2. Finds from Trenches 3 and 7: bone artefacts and crucible fragments.

3 pav. XIX–XX a. grindinio liekanos. S. Rutkovskio nuotr.

Fig. 3. The remains of 19th–20th-century paving.

The Investigation of the Courtyard of the Romeris House at Bokšto St. 10

People began to build on the investigated plot around the late 14th – early 15th century. Wooden buildings stood on the plot until the 17th–19th centuries when masonry buildings were erected. During the 2018 investigation, 44.5 m^2 were excavated and 1321 m^2 surveyed (Fig. 1). A 16th–20th-century cultural layer up to 3.9 m thick lay at the excavated location. The 16th–18th-century layers were reached at a depth of roughly 1.1 m. Abundant quantities of charcoal, which is connected with the destruction by fire of the buildings that stood on this plot were discovered in the cultural layer. 632 16th–20th-century finds (Fig. 2) were discovered in the cultural layer along with a fragment of a masonry structure from the second half of the 19th – early 20th century and the remains of contemporaneous cobblestone paving (Fig. 3).

1 pav. Šurfas 2 iš viršaus. J. Stankevičiūtės nuotr.
Fig. 1. Test Pit 2, as seen from above.

Justina Stankevičiūtė

Dominikonų gatvė 9

KVP Dominikonų g. 9 kieme atliko archeologinius tyrimus. Jie anksčiau šiame sklype nevyko. Ištirti 4 šurfai, kurių bendras plotas 12,46 m^2, bei 44,4 m^2 ploto perkasa.

Šurfas 1 suformuotas vidinio kiemo P dalyje, palei kaimyninio namo sieną. Jis buvo 2,5x1,6 m dydžio, ilgosiomis kraštinėmis orientuotas Š–P kryptimi. Pašalinus trinkeles, betono sluoksnį ir smėlį, nuo 40 cm gylio tirtas pilko biraus piltinio grunto su XX a. II pusės šiukšlėmis sluoksnis. P dalyje 45–50 cm gylyje atidengtas arkinės konstrukcijos pamatas, sumūrytas iš geltonų ir rausvų 24–25x14,5–16x5,5 cm dydžio plytų, rištų tvirtu pilkos spalvos kalkių skiediniu. Pasiekus 1,5 m toliau gilintis nebuvo įmanoma dėl itin nestabilaus grunto ir atidengtų stambių metalinių šiukšlių, kurios tęsėsi už šurfo pjūvių, ir jų nebuvo įmanoma pašalinti. Nustatyta, jog šurfas – buvusio rūsio vietoje, kuris dalinai užpiltas XX a. II pusėje.

Šurfas 2 tirtas vidinio kiemo R pakraštyje, palei kaimyninio pastato sieną. Jis buvo 1,85x1,8 m dydžio. Po trinkelėmis ir betono sluoksniu tirtas pilko piltinio grunto sluoksnis su XX a. II pusės šiukšlėmis. 55–60 cm gylyje atidengtos mūrinių sienų liekanos (1 pav.). Jos buvo T formos ir tęsėsi už šurfo Š ir V pjūvių. R–V kryptimi orientuotos sienos liekanos buvo 65 cm pločio, o Š–P kryptimi – 25 cm. Sumūryta iš 24–25x14,5–16x5,5 cm dydžio geltonų, rausvų ir raudonų plytų, rištų rusvu biriu kalkių skiediniu. Dėl atidengtų mūrų toliau gilintis nebuvo įmanoma, todėl pasiekus 65 cm gylį tyrimai nutraukti.